

Agencija za elektroničke medije
Agency for Electronic Media

Mediji, javni interes, potpore

Financiranje sadržaja od javnog interesa – primjer hrvatskog Fonda za pluralizam i
raznovidnost elektroničkih medija

Vesna Roller

Društvena uloga medija/ javni interes/ pluralizam

- „Medijske slobode i pluralizam su istodobno rezultat i jamstvo učinkovite i legitimne demokratske vladavine. Prema tome, posebna uloga i prava medija opravdani su samo dok medijski sustav djeluje i daje rezultate na način koji je blizak normativnim standardima i očekivanjima demokratske teorije. Od medija se očekuje da predstavljaju platformu (prostor) za slobodno izražavanje svih društvenih skupina, da potiču konstruktivnu javnu raspravu, da ohrabruju javnost i politički angažman, i da vode k tome da svi građani imaju visok stupanj političke osviještenosti.“
- („*Ovlasti Europske unije u pogledu medijskog pluralizma i medijskih sloboda*“, Centar za medijski pluralizam i medijske slobode (CMPF), 2013)

„Jednostavan“ koncept - „teško“ definiranje

- Opće je prihvaćena ideja da mediji imaju specifičnu društvenu ulogu, svrhu, da trebaju koristiti društvu u cjelini i pojedincima, građanima. Javni interes je da mediji izvršavaju svoju društvenu zadaću, tada djeluju za opće dobro. No, sadržaj, definiranje ovog pojma različiti su, kao i shvaćanje prava, obveza i odgovornosti medija u ostvarivanju toga cilja. Time se bave normativne teorije.
- Brojna su i druga pitanja – tko odlučuje, ne samo o cilju nego i cilju i sredstvima njegova postizanja?
- Definicije proizlaze iz normativnih teorije (vidi prvi slide); različite teorije-različite definicije javnog interesa
- Jedan od mogućih pristupa jest „negativna“, minimalistička definicija – odrediti ono što mediji **ne smiju** raditi – stvarati ili poticati društvene sukobe, ugrožavati pojedinca, slobodu govora etc. („sloboda od“- „sloboda za“)

Javni interes – ono što zanima javnost!?

- „Javni interes je ono što zanima javnost“ shvaćanje je koje je povijesno vezano za razdoblje emancipacije medija u 19. stoljeću, borbe za slobodu medija (tiska) od utjecaja države (i crkve). U novije doba, ovakvo je shvaćanje karakteristično za tržišne modele medijskog sustava (McQuail) . (Pojam „model“ se odnosi niz međusobno povezanih čimbenika – ideja i rješenja – koji se svi temelje na određenom normativnom principu.
- „Television is just another appliance. It's a toaster with pictures.....**The public interest** would be determined by the „**public's interest.**“

(Mark S. Fowler, predsjednik američkog Saveznog vijeća za telekomunikacije (*Federal Communication Commission*) 1981.-87.)

Javni interes – pravo javnosti (građana)!?

- 40-tak godina prije Fowlera, upravo je u SAD-u „rođen“ model medijskog sustava društvene odgovornosti, odnosno javnog interesa (McQuail); rezultat rada Vijeća za slobodu tiska, na čelu s Robertom Hutchinsonom.
- **„Inseparable from the right of the press to be free has been the right of the people to have a free press. But the public interest has advanced beyond that point; it is now the right of the people to have an *adequate press*....it is the right of the public that now takes precedence.“** (Neodvojivo od prava tiska (medija) na slobodu jest pravo ljudi (naroda) da imaju slobodan tisak (medije). Ali javni interes napredovao je dalje od te točke; sada je pravo ljudi da imaju odgovarajući tisak (medije)...sada je pravo javnosti ono koje ima prednost.) (William Hocking, član Vijeća za slobodu tiska, 1947.)
- Značajna novina u konceptu javnog interesa, koje je imala golem utjecaj na medijske politike u Zapadnoj Europi. Obveze medija: osiguravanje pune, vjerodostojne, sveobuhvatne, relevantne informacije, davanje konteksta; mediji moraju biti forum za razmjenu mišljenja i iznošenje kritika; trebaju dati reprezentativnu sliku svih skupina koje čine društvo; trebaju predstaviti i objasniti ciljeve i vrijednosti društva. Mediji su javno dobro, država (vlada) treba intervenirati u svrhu zaštite javnog interesa

Javni interes – aktivna participacija građana!?

- Posljednjih desetljeća demokratske teorije ističe kao ključnu uloga medija u kreiranju i podržavanju javne sfere te omogućavanju aktivnog sudjelovanja građana. Mediji su „središnji elementi zdrave javne sfere, prostora unutar kojega ideje, mišljenja i pogledi slobodno cirkuliraju“ (David Croteau).
- Mediji moraju osigurati mogućnost aktivne participacije građana u proizvodnji medijskih sadržaja, građanima trebaju biti dostupna „komunikacijska sredstva“ kako bi mogli izraziti kritiku i alternativna stajališta (Graham Murdock)

Ima li Europa usuglašeno određenje javnog interesa?

- Na razini prakse – medijskih politika, zakona i regulacije – postoji usuglašenost oko glavnih sastavnica (komponenti) javnog interesa u medijima. Na razini medijskih **sadržaja** to su:
 - raznolikost informacija, mišljenja, kulturnih sadržaja
 - podržavanje javnog reda i zakona
 - visoka kvaliteta informacija i kulturnih sadržaja
 - podržavanje demokratskog političkog sustava
 - poštivanje međunarodnih obveza i ljudskih prava
 - izbjegavanje nanošenja štete društvu i pojedincima(Denis MsQuail, *Mass Communication Theory*, 2010.)

Hrvatska: Zakon o elektroničkim medijima (2003.-2013.)

- Programski sadržaji nakladnika koji obavlja djelatnost radija i televizije trebaju osobito:
 - objavljivati istinu, poštovati ljudsko dostojanstvo i ljudska prava i temeljne slobode te pridonositi poštovanju tuđih mišljenja i uvjerenja,
 - pridonositi slobodnom oblikovanju mišljenja, svestranom i objektivnom informiranju slušatelja i gledatelja, kao i njihovoj izobrazbi i zabavi,
 - promicati hrvatske kulturne stečevine i poticati slušatelje i gledatelje na sudjelovanje u kulturnom životu,
 - promicati međunarodno razumijevanje i osjećaj javnosti za pravdu, braniti demokratske slobode, služiti zaštiti okoliša, boriti se za ravnopravnost žena i muškaraca,
 - promicati razumijevanje za pripadnike nacionalnih manjina.

BBC, Editorial Guidelines

- There is no single definition of public interest. It **includes** but is **not confined** to:
 - exposing or detecting crime
 - exposing significantly anti-social behaviour
 - exposing corruption or injustice
 - disclosing significant incompetence or negligence
 - protecting people's health and safety
 - preventing people from being misled by some statement or action of an individual or organisation
 - disclosing information that assists people to better comprehend or make decisions on matters of public importance.

Kako je nastao Fond za poticanje pluralizma i raznolikosti?

- „Osnivanjem Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija (članak 56.) ...Zakonom o elektroničkim medijima prihvaćene su sve mjere zaštite i poticanja pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija predviđene Dodatkom Preporuci Vijeća Europe, Rec (99) 1 o mjerama za promidžbu medijskog pluralizma.”
- „Države članice trebaju razmotriti moguće mjere za osiguranje raznovrsnosti programskih sadržaja, koji odražavaju različite političke i kulturne poglede... Države članice mogu razmotriti mogućnost uvođenja, direktno ili indirektno, financijske potpore za tisak i elektroničke medije, s ciljem pojačanja medijskog pluralizma i raznovrsnosti, posebno na regionalnoj i lokalnoj razini.”

(Tomislav Jelić, *Harmonizacija hrvatskog medijskog zakonodavstva s europskim*, Medijsko zakonodavstvo Republike Hrvatske, 2003.)

Zakon o medijima (2004.)

- Poticat će se proizvodnja i objavljivanje programskih sadržaja koji se odnose na:
 - ostvarivanje prava na javno informiranje i na obaviještenost svih državljana Republike Hrvatske,
 - ostvarivanje prava na javno informiranje i na obaviještenost svih Hrvata izvan granica Republike Hrvatske,
 - ostvarivanje prava na javno informiranje i na obaviještenost pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj,
 - informiranje javnosti o nacionalnim manjinama i pitanjima ostvarivanja manjinskih prava u Republici Hrvatskoj, te poticanje tolerancije i kulture dijaloga,
 - ostvarivanje ljudskih prava građana i uređivanje pravne i socijalne države, te promicanje razvoja svijesti o ravnopravnosti žena i muškaraca,
 - očuvanje hrvatskoga nacionalnog i kulturnog identiteta,
 - poticanje kulturnog i umjetničkog stvaralaštva,
 - razvoj obrazovanja, znanosti i umjetnosti,
 - zaštitu prirode, okoliša i ljudskoga zdravlja,
 - medije namijenjene informiranju osoba s posebnim potrebama,
 - pokretanje novih tiskanih medija, osobito lokalnih i neprofitnih medija, te medija nevladinih udruga.

Fond za pluralizam i raznovrsnost elektroničkih medija –razvoj zakonodavnog okvira

- Prvi put definiran ZEM-om 2003. godine (i Zakonom o HRT-u). Izvor sredstava- 3% pristojbe HRT-a.
 - Mijenjali se, proširivali krugovi korisnika i tema koje se smatraju javnim interesom.
 - **ZEM 2003.:**
- Sredstvima Fonda poticat će se proizvodnja i objavljivanje programskih sadržaja elektroničkih medija **na lokalnoj i regionalnoj razini** koji je od javnog interesa, a osobito je važan za:
 - ostvarivanje prava građana na javno informiranje,
 - nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj,
 - poticanje posebnih programa na područjima od posebne državne skrbi,
 - poticanje kulturnog stvaralaštva,
 - razvoj obrazovanja, znanosti i umjetnosti.
- **ZEM 2007.** dodaje:
 - promicanje stvaralaštva na narječjima hrvatskog jezika,
 - poticanje razvoja svijesti o ravnopravnosti spolova.

Izmjene ZEM-a 2009.

Novi članak koji definira poseban interes Republike Hrvatske:

- **Djelatnost objavljivanja audiovizualnog i radijskog programa od interesa je za Republiku Hrvatsku kada se programi odnose na:**
 - ostvarivanje prava na javno informiranje i na obavještenost svih građana Republike Hrvatske, pripadnika hrvatskih nacionalnih manjina i zajednica u inozemstvu, te ostvarivanje prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj,
 - ostvarivanje ljudskih prava i političkih prava građana te unapređivanje pravne i socijalne države te civilnog društva,
 - djecu i mlade ili su namijenjeni djeci i mladima,
 - osobe s invaliditetom i posebnim potrebama,
 - ostvarivanje ravnopravnosti muškaraca i žena,
 - očuvanje hrvatskoga nacionalnog i kulturnog identiteta,
 - poticanje kulturnog i umjetničkog stvaralaštva,
 - kulturu javnog dijaloga,
 - razvoj obrazovanja, znanosti, umjetnosti i športa,
 - zaštitu prirode, okoliša i ljudskog zdravlja,
 - poticanje medijske pismenosti.

ZEM 2009./2013. – Fond za pluralizam i raznovrsnost

- Dodaju se novi korisnici.: Sredstvima Fonda poticat će se proizvodnja i objavljivanje audiovizualnih i radijskih programa nakladnika televizije i/ili radija na lokalnoj i regionalnoj razini koji je od javnog interesa, te audiovizualni i radijski programi **nakladnika neprofitne televizije i/ili radija**, a osobito su važni za:
- Proširuje se popis tema: „**poticanje kvalitetnih programa za djecu i mlade kojima je cilj promicanje njihove dobrobiti.**”
- **ZEM 2013:** proširuje još krug korisnika: „Sredstvima Fonda poticat će se proizvodnja i objavljivanje audiovizualnih i radijskih programa i sadržaja nakladnika televizije i/ili radija na lokalnoj i regionalnoj razini, neprofitnih nakladnika televizije i/ili radija, **neprofitnih pružatelja medijskih usluga iz članaka 19. i 79. ovoga Zakona, neprofitnih pružatelja elektroničkih publikacija, neprofitnih proizvođača audiovizualnih i/ili radijskih programa**, koji su od javnog interesa i osobito su važni za:
- Proširuje popis tema-sadržaja od javnog interesa:– **poticanje svijesti o ravnopravnosti rodnih identiteta i spolnoj orijentaciji**, – **podizanje svijesti javnosti o sposobnostima i doprinosu osoba s invaliditetom, kao i promicanje i poštovanje njihovih prava i dostojanstva, uključujući borbu protiv stereotipa, predrasuda i štetnih postupaka prema osobama s invaliditetom, povijesno vjerodostojno prikazivanje Domovinskoga rata, razvoj i poticanje programa medijske pismenosti, zaštitu okoliša, promociju zdravlja i poticanje zdravstvene kulture.**

Fond 2005.-2016.: Ukupno dodijeljena sredstva

- U 12 godina ukupno 348 milijuna 522 tisuće kuna

348.522.314,00 kn

Televizijama: 171.969.914,00 kn

Radijima: 172.250.531,00 kn

Svim ostalima (korisnici od 2014.) – 4.301.869,00 kn

Godina	Ukupno	Nakladnici televizije	Nakladnici radija	HURIN	Neprofitni
2005.	17.799.896,00	8.899.986,00	8.649.910,00	250.000,00	0,00
2006.	18.962.260,00	9.137.140,00	9.441.632,00	383.490,00	0,00
2007.	28.272.515,00	13.886.250,00	14.036.967,00	349.298,00	0,00
2008.	32.988.336,00	16.494.160,00	16.494.176,00	0,00	0,00
2009.	30.302.810,21	15.151.310,10	15.151.420,11	0,00	0,00
2010.	31.400.000,00	15.700.000,00	15.700.000,00	0,00	0,00
2011.	28.935.872,80	12.693.158,97	16.242.713,00	0,00	0,00
2012.	36.241.125,09	19.806.841,13	16.407.283,96	0,00	0,00
2013.	31.063.626,23	15.266.860,89	15.796.765,34	0,00	0,00
2014.	30.161.868,48	14.992.207,00	14.197.661,48	0,00	972.000,00
Ukupno	286.128.309,81	142.027.914,09	142.118.528,89	982.788,00	972.000,00

Godina	Ukupno	Nakladnici televizije	Nakladnicima radija te neprofitnim pružateljima medijskih usluga radija iz članka 19. i 79. ZEM	Neprofitni pružatelji EP	Neprofitni proizvođači radijskog programa	Neprofitni proizvođači audiovizualnog programa	Neprofitnim pružateljima medijskih usluga televizije iz članka 19. i 79. ZEM-a
2015.	31.063.502,57	14.966.000,00	15.066.001,74	972.000,83	59.500,00	0,00	0,00
2016.	31.330.501,72	14.966.000,00	15.066.000,88	972.000,84	59.500,00	117.000,00	150.000,00
Ukupno	62.394.004,29	29.932.000,00	30.132.002,62	1.944.001,67	119.000,00	117.000,00	150.000,00

-
- Hvala na pozornosti!